

REZUMAT

al tezei de doctorat intitulată:

MANAGEMENTUL STRATEGIC AL DEZVOLTĂRII RURALE DURABILE

Doctorand: **BĂLUȚĂ Achim Daniel**

Coordonator științific: **Prof. univ. Dr. IAGĂRU Romulus**

CUVINTE-CHEIE: diagnoză strategică, dezvoltare rurală durabilă, economie rurală, management strategic, proiect strategic

Dezvoltarea rurală durabilă este o temă de interes pentru un grup larg de specialiști cu competențe interdisciplinare și preocupați de modernizarea așezărilor rurale în condițiile păstrării identității. Numeroase studii publicate în reviste de prestigiu abordează diferite teme de cercetare incidente dezvoltării zonelor rurale, așa cum este și tema de cercetare abordată de mine în prezenta teză de doctorat. Demersul se concentrează pe abordarea strategică a dezvoltării rurale durabile ca mijloc de eficientizare a managementului dezvoltării rurale.

Contextul socio-economic actual creează cadul favorabil studierii problematicei dezvoltării durabile a zonelor rurale din mai multe considerente: realitatea socio-economică a zonelor rurale, bogăția resurselor și potențialul de dezvoltare durabilă a acestora, tradițiile și identitatea etno-culturală, interesul manifestat la nivelul puterii Uniunii Europene și implicit a țărilor membre pentru dezvoltarea rurală durabilă, implicarea activă a comunității în procesul elaborării, adoptării și implementării celor mai bune soluții de valorificare durabilă a resurselor endogene.

Dezvoltarea rurală are caracter strategic, este caracterizată prin complexitate și importanță globală, fapt ce mă determină ca în cadrul prezentei cercetări să identific soluții relevante pentru integrarea domeniilor majore de activitate desfășurate în rural, dar și dezvoltarea acestora, respectiv diversificarea lor în condițiile păstrării identității. Pentru îndeplinirea acestei cerințe am procedat la adoptarea abordării strategice a problematicei dezvoltării rurale durabile deoarece se bazează pe gândirea inteligentă, respectiv creatoare în cadrul căreia prin dezvoltarea strategiilor se prevăd și se realizează schimbările viitoare.

Teza de doctorat intitulată „Managementul strategic al dezvoltării rurale durabile” prezintă la început numeroase informații provenite din diagnoza succesivă a

datelor statistice și a publicațiilor de specialitate care contribuie la evidențierea în mod relevant a stadiului cunoașterii problematicii dezvoltării rurale durabile și a arealului cercetat, completate cu opinii proprii. Prezenta teză îmbină în mod echilibrat elementele de fundamentare teoretică certificate cu rezultate și opinii proprii, respectiv concluzii ale cercetării aplicative desfășurate. Cercetarea este alcătuită din două părți: una de fundamentare teoretică, iar cealaltă aplicativă. Ambele însumează 6 capitole ale căror elemente defintorii sunt:

Capitolul I, intitulat „Stadiul actual al dezvoltării rurale durabile”, evidențiază numeroase elemente de fundamentare teoretică a conceptelor de dezvoltare durabilă, respectiv de dezvoltare rurală durabilă. Un rol important în acest demers îl are Uniunea Europeană prin numeroasele inițiative pentru implementarea conceptului de dezvoltare durabilă: obținerea până în anul 2050 al statutului de regiune neutră referitor la amprenta de carbon; adoptarea politicii Green Deal și implicit orientarea spre bunăstare. De asemenea se remarcă faptul că dezvoltarea durabilă este mijlocită de adoptarea tehnologiei informației și comunicației care are rolul de a optimiza și eficientiza utilizarea resurselor, respectiv crearea de rețele inteligente compatibile cu internetul lucrurilor (IoT) pentru o gestionare dinamică și durabilă a acestora. Dezvoltarea durabilă este o componentă de bază a politicii europene, este prezentă în documente strategice, respectiv tratate ale Uniunii Europene și se realizează pe baza celor trei piloni, subliniind că mediul reprezintă baza, economicul instrumentul, iar socialul ținta dezvoltării rurale durabile. Dezvoltarea durabilă este componentă de bază a politicii europene, este prezentă în documente strategice, respectiv tratate ale Uniunii Europene, precum „Agenda 2030” cu cele 17 obiective ale dezvoltării durabile (ODD), adoptată inițial de Adunarea generală a ONU în 2015, pentru care a creat o viziune proprie. Totodată se subliniază rolul diagnozei mediului pentru identificarea problemelor și elaborarea de soluții relevante de dezvoltare durabilă.

Capitolul al doilea intitulat „Cadru metodologic de cercetare privind managementul strategic al dezvoltării rurale durabile” subliniază complexitatea și actualitatea procesului de dezvoltare rurală durabilă, fapt pentru care solicită alegerea unei metodologii de cercetare care să utilizeze metode cantitative și calitative capabile să surprindă specificitatea teritorială și să țină cont de dinamica proceselor ce caracterizează contextul economico-social actual. Dezvoltarea rurală durabilă este legată de economia rurală prin resursele disponibile, astfel atenția se concentrează pe valorificarea durabilă a acestora pentru care este nevoie de cercetări în domeniul managementului, prin adoptarea gândirii strategice. Metodele cuprinse în metodologia studiului de caz sunt subscrise abordării strategice a procesului de dezvoltare rurală durabilă și aduce plus valoare concentrându-se pe caracteristici, pe specificitate teritorială, respectiv pe valorificarea durabilă a resurselor endogene disponibile, și crearea unui cadru favorabil creșterii capacității pentru inovare și adoptarea de tehnologii emergente. Se creează premisele elaborării de opțiuni de dezvoltare prin cunoașterea stării prezente și evoluția viitoare a comunității. Elaborarea obiectivelor

strategice, a strategiilor și implementarea lor se derulează în cadrul unui proces numit proces de management strategic. Pentru elaborarea și alegerea celor mai relevante opțiuni strategice este nevoie în prealabil de realizarea unui diagnostic strategic.

Scopul cercetării este de a valorifica durabil resursele endogene disponibile la nivelul Unității Administrativ Teritoriale (UAT) Vaideeni, județul Vâlcea, în vederea diversificării economiei și obținerii dezvoltării durabile prin elaborarea de opțiuni și/sau proiecte strategice relevante în acest sens.

Obiectivele generale ale cercetării sunt: abordarea strategică în managementul dezvoltării rurale durabile ca modalitate eficientă de cercetare, realizarea diagnozei strategice a ruralului din județul Vâlcea și din comuna Vaideeni în vederea identificării elementelor de specificitate teritorială, elaborarea de opțiuni strategice de dezvoltare rurală durabilă, realizare proiect strategic pentru dezvoltarea rurală durabilă a comunei Vaideeni, județul Vâlcea.

Metodologia de cercetare este subscrisă scopului și obiectivelor stabilite și permite efectuarea de analize la nivel teritorial utilizând diverse metode ce aparțin managementului strategic. Concret, în cadrul metodologiei de cercetare au fost utilizate metode cantitative și calitative, precum: analiza secundară a literaturii de specialitate, identificarea factorilor critici și a inițiativelor de succes, aplicarea modelelor de analiză PESTEL și SWOT. Pentru asigurarea continuității am procedat la efectuarea analizei SOR (consolidată de întâlniri focus-grup) și realizarea arborelui problemelor și arborelui obiectivelor.

Capitolul al treilea „Analiza diagnostic a dezvoltării durabile în spațiul rural din județul Vâlcea”, evidențiază că procesul dezvoltării durabile în „Regiunea Sud-Vest Oltenia” se ghidează cu ajutorul „Planului de Dezvoltare Regională (PDR) al Regiunii Sud-Oltenia, 2021-2027”. La nivelul Regiunii există capital natural, favorabil agriculturii, dar și altor sectoare economice care așteaptă o valorificare pe măsura acestuia, lucru posibil prin îmbunătățirea folosirii resurselor de apă, prin implementarea de tehnologii noi pentru irigare, adaptarea fermelor/gospodăriilor la cerințele „Politicii Agricole Comune 2021-2027” și noii strategii de dezvoltare Green Deal, valorificarea durabilă a resurselor peisagistice pentru un turism sustenabil, valorificarea durabilă a resurselor endogene disponibile pentru a realiza: producții agroalimentare profitabile, sustenabilitatea resurselor naturale, adaptarea la schimbarea climatică, și o dezvoltare a teritoriului echilibrată. Pentru surprinderea specificității așezărilor rurale din județul Vâlcea, diagnoza a constatat în evaluarea criteriilor ce definesc un areal după modelul PESTEL (politic, economic, social, tehnologic, environmental și legal). Rezultatele obținute în urma aplicării diagnozei spațiului rural utilizând modelul PESTEL au condus la selectarea de subcriterii de diagnoză relevante pentru demersul privind dezvoltarea spațiului rural al județului, evidențiind totodată impactul asupra viitoarei strategii.

Capitolul patru intitulat „Cercetări privind managementul strategic al dezvoltării rurale durabile. Studiu de caz: zona montană, comuna Vaideeni, județul Vâlcea”, evidențiază caracterul complex al temei și particularitățile procesului de diagnoză și

elaborare opțiuni strategice pentru dezvoltarea durabilă a comunei Vaideeni, județul Vâlcea. Aceasta este amplasată în nord-vestul județului Vâlcea, la baza munților Căpățâna. Materializarea cercetării a avut loc etapizat, conform metodologiei de cercetare și a condus la următoarele rezultate:

Analiza criteriului politic evidențiază existența unui cadru legislativ dedicat dezvoltării durabile a zonei rurale evidențiat la nivelul Uniunii Europene prin Politica Agricolă Comună (PAC) realizată în baza Tratatului privind Funcționarea Uniunii Europene. În prezent PAC 2023-2027 are la bază cadrul juridic specific și setul de specificații detaliate în planurile strategice (PS) PAC aprobate de Comisia Europeană. Pentru perioada 2023-2027 implementarea PAC în România se realizează prin intermediul Planului Național Strategic (PNS) care conține măsuri pentru dezvoltarea economiei rurale durabile. Strategia de Dezvoltare Locală (SDL) asigură implementarea măsurilor de dezvoltare rurală conform PAC prin PNS la nivel de UAT Vaideeni, județul Vâlcea.

Analiza criteriului economic atestă agricultura drept principala activitate în UAT Vaideeni, județul Vâlcea, precum și dezvoltarea turismului - comuna Vaideeni este stațiune turistică. Valorificarea resurselor endogene disponibile în comuna Vaideeni, județul Vâlcea, se realizează în general la nivel de gospodărie printr-o agricultură de subzistență. Există și un număr apreciabil de firme ce derulează acțiuni în domenii: agricol, vânătoare și servicii (5), silvicultură (9), industrie alimentară (7), comerțul cu ridicata (2), comerțul cu amănuntul (11), fabricarea băuturilor (1), prelucrarea lemnului (1), fabricarea substanțelor și produselor chimice sau a cauciucului (1). Forța de muncă numără circa 310 angajați. Producătorii locali din categoriile legume, fructe, gemuri și dulceturi, produse apicole, produse lactate, sucuri naturale sunt promovați într-o secțiune specială pe website-ul său. De asemenea, 13 producători locali înregistrați în Registrul Național al Produselor Montane.

Analiza criteriului social conduce la evidențierea fenomenului de depopulare, precum în majoritatea zonelor montane din România, cu mențiunea că acesta atinge un minim în anul 2022 de unde începe să înregistreze o ușoară creștere după cum se observă în figura 3.6. Această stare poate fi pusă și pe efectele implementării politicilor, programelor și proiectelor incluse în strategia de dezvoltare locală. Infrastructura rutieră a UAT Vaideeni, județul Vâlcea, este bună, amplasarea geografică la nivel micro-regional, județean și regional asigură o conectivitate cu drumurile județene și naționale. Infrastructura de utilități publice este bine reprezentată prin rețea de alimentare cu apă. Toate gospodăriile, instituțiile și agenții economici sunt racordați la rețeaua de distribuție energie electrică. Nu există rețea alimentare gaz metan, energia termică se asigură cu sobe și/sau centrale termice individuale. Managementul deșeurilor se realizează local. În UAT Vaideeni, județul Vâlcea, infrastructura de sănătate cuprinde două cabinete medicale de familie și două farmacii. Educația în UAT Vaideeni, județul Vâlcea, este asigurată de către Școala gimnazială "Luca Solomon" (sat Vaideeni), aceasta deține 14 clase, 2 laboratoare, un cabinet informatică, bibliotecă și teren sport.

Fiecare din satele aparținătoare deține câte o școală primară, astfel: Școala Primară din Atârnați cu 3 clase, Școala Primară din Izvoru Roșu cu 3 clase, 1 cabinet informatică, 1 laborator și bibliotecă, Școala Primară din Marița cu 2 clase.

Analiza criteriului tehnologic evidențiază capacitatea UAT Vaideeni, județul Vâlcea de a asimila tehnologii durabile și preocupări pentru creșterea accesului populației la informații și pregătire profesională, creșterea capacității de inovare și creșterea cheltuielilor pentru cercetare și dezvoltare. De asemenea, amplasarea în apropiere de localitatea Horezu creează premisele unui nivel apreciabil al cheltuielilor privind inovarea și al numărului de întreprinderi, mai ales din domeniul turismului rural. Există un număr apreciabil de întreprinzători care au inovat în produse, procese tehnologice, metode organizaționale și de marketing.

Analiza criteriului natural evidențiază un areal predominant muntos, puțin modificat antropic cu localități mici în care densitatea populației stabile este redusă. Comuna Vaideeni, județul Vâlcea, este situată la poalele munților Căpățâna. Climatic este un areal aflat sub influența a două structuri majore: dealul și muntele. Prezintă o bogată diversitate a florei și faunei sălbatice reprezentată de păduri de fag, fag cu rășinoase, păduri de rășinoase (molid, mai rar brad și pin, chiar tisă). Alături se identifică ienupăr, măceș, zmeur, afin, jneapăn și vegetație ierboasă (mușchi, licheni), precum și clopoței, garofița de stâncă, crin de munte, floare de colț, strugurii ursului (specii vulnerabile). Fauna este bogată și diversă reprezentată de păsări (privighetoare, sticleți, pițigoi etc.) și animale carnivore (vulpe, lup, viezure, jderul de copac), mistreț, căprioare, veveriță, cerb, râsul carpatin, capre negre, ursul brun. Pajiștile prezintă o compoziție floristică calitativă care se răsfrânge pozitiv asupra calității produselor montane – element de identitate și dezvoltare a acestor zone (SDL, Vaideeni).

Analiza criteriului legislativ atestă existența de legi și reglementări specifice dezvoltării durabile a zonelor montane. Instituțiile publice de cercetare și cele executive specializate în dezvoltare rurală, organizațiile neguvernamentale din domeniu și numeroasele studii, proiecte pilot, acte normative și specialiști sunt elemente care contribuie la realizarea unui cadru legislativ adecvat dezvoltării durabile a zonelor rurale montane și oferă specialiști pentru aplicarea Rezoluțiilor UE/CE privind conceptul „produs montan” „origine protejată” (DOP) și „indicație geografică protejată” (IGP) etc.

Diagnoza strategică efectuată după modelul PESTEL a identificat elementele de caracterizare a UAT Vaideeni, județul Vâlcea. Acestea sunt prezentate centralizat raportat la nivelul criteriilor de analiză subliniind subcriteriile relevante. Elementele de caracterizare au fost utilizate în procesul de apreciere a relevanței fiecărui subcriteriu selectat pentru scopul cercetării.

Diagnoza PESTEL a fost completată cu rezultatele cercetării empirice desfășurată pentru evaluarea capacității administrative existente în comuna Vaideeni, județul Vâlcea, inclusiv posibilitățile existente de a crea și menține un cadru adecvat asigurării unei dezvoltări rurale durabile. Rezultatele cumulate au validat ipotezele și au creat

premisele identificării nevoilor, a potențialului și mijloacelor disponibile pentru procesul dezvoltării rurale durabile.

Capitolul al cincilea intitulat „Proiect strategic privind dezvoltarea rurală durabilă a comunei Vaideeni, județul Vâlcea” evidențiază la nivelul celor patru domenii majore de activitate (economic, social, infrastructură și mediu înconjurător) un număr de 23 subdomenii în care au fost identificate nevoile locale din perspectiva potențialului existent și a mijloacelor disponibile pentru realizarea acestora. Utilizarea modelului de analiză SWOT a constatat în dispunerea matriceală a factorilor externi și interni sub forma a patru cadrane din combinarea cărora se identifică cu ușurință opțiuni strategice. În vederea sublinierii elementelor de specificitate ale UAT Vaideeni, județul Vâlcea, față de dezvoltarea durabilă a economiei rurale am continuat cercetările cu aprecierea relevanței oportunităților și amenințărilor asupra punctelor tari și slabe (analiza SOR), fapt pentru care am organizat o întâlnire focus-grup la care au participat 7 persoane, reprezentând factori locali-cheie și specialiști preocupați de dezvoltarea durabilă a economiei rurale.

Problemele dezvoltării durabile a economiei rurale în UAT Vaideeni, județul Vâlcea, sunt identificate cu ajutorul analizei SWOT, dar relațiile de cauzalitate sunt hotărâtoare pentru elaborarea de soluții relevante și implicit de opțiuni strategice, fapt pentru care am ales să utilizăm metoda arborelui problemelor motivați fiind de utilizarea lui frecventă în procesul planificării strategice.

După identificarea problemelor și a relațiilor de cauzalitate, s-a procedat la elaborarea de soluții (măsuri strategice) menite să înlocuiască problemele din arborele-problemă, obținând arborele-obiectiv. În arborele obiectivelor sunt evidențiate opțiunile strategice identificate cu ajutorul analizei SOR, fapt ce atestă că „metode diferite de analiză și bine realizate obțin rezultate asemănătoare” (Iagăru, 2016).

Informațiile dobândite și rezultatele obținute din implementarea metodologiei utilizate a condus la conturarea a două direcții strategice, prima de creare a cadrului favorabil dezvoltării durabile a economiei rurale și a doua de elaborare opțiuni strategice specifice în acest sens, inclusiv realizarea proiectului strategic.